

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ

การพัฒนาความสามารถการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ได้จัดการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ขั้นตอนรับสมัคร/คัดเลือก ขั้นตอนการศึกษาความต้องการพัฒนาฯ และขั้นตอนการพัฒนาความสามารถฯ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขั้นตอนรับสมัคร/คัดเลือก

ในขั้นตอนรับสมัคร/คัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการฯ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 9-10 มีนาคม 2561 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม ผลการวิจัย ดังนี้

1.1.1 ขั้นตอนรับสมัคร ผู้วิจัยได้ชี้แจงโครงการฯ เกี่ยวกับ คณะผู้ดำเนินโครงการที่มาโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการดำเนินการ แผนการดำเนินงาน ตลอดโครงการ งบประมาณ รวมทั้งคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการ

ภาพที่ 4.1 ผู้วิจัยชี้แจงโครงการฯ

ภาพที่ 4.2 ผู้วิจัยชี้แจงคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการฯ

1.1.2 ขั้นตอนคัดเลือก ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่สมัครเข้าร่วมโครงการที่ผ่านการพิจารณาจากคุณสมบัติจากเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีความสนใจหรือประกอบอาชีพทางด้านเกษตร ไม่จำกัดเพศ อายุระหว่าง 17-45 ปี โดยคัดเลือกมา 50 คน

ภาพที่ 4.3 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ

ผลการคัดเลือกพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง 50 ราย มีสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ความตั้งใจในการประกอบอาชีพการเกษตร ความสนใจในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ และความสนใจเรียนรู้ในการทำแผนธุรกิจและการวิเคราะห์การเงินในการประกอบธุรกิจ มีรายละเอียด ดังนี้

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตร และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ สภาพพื้นฐานทางสังคม ประกอบด้วย การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ การเข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ สภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน รายจ่ายของครัวเรือน แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร และลักษณะการถือครองพื้นที่การเกษตร ดังตารางที่ 4.1-4.3

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	n=50	
					\bar{X}	S.D.
อายุ (ปี)			18	45	33.48	8.15
น้อยกว่า 30	18	36.0				
31-40	21	42.0				
41-50	11	22.0				
ระดับการศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	0	0.0				
ประถมศึกษา	2	4.0				
มัธยมศึกษาตอนต้น	3	6.0				
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	10	20.0				
อนุปริญญา/ปวส.	10	20.0				
ปริญญาตรี	18	36.0				
สูงกว่าปริญญาตรี	7	14.0				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n =50						
สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตร (ปี)			1	20	4.17	3.88
1-5	38	76.0				
6-10	1	2.0				
มากกว่า 10	3	6.0				
ไม่ตอบ	8	16.				
ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ (ปี)			1	10	2.82	2.09
1-5	26	52.0				
6-10	2	4.0				
มากกว่า 10	0	0.0				
ไม่ตอบ	22	44.0				

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการศึกษาสรุปได้ดังนี้

อายุ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 42.0 มีอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 36.0 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี และร้อยละ 22.0 มีอายุ 41-50 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 18 ปี สูงสุด 47 ปี อายุเฉลี่ย 33.48 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 36.0 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.0 เท่ากัน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และอนุปริญญา/ ปวส. และร้อยละ 14.0 สำเร็จการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี

ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 76.0 มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตร 1-5 ปี ร้อยละ 6 มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี และร้อยละ 2.0 มีประสบการณ์ 6-10 ปี โดยมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตรต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 20 ปี มีประสบการณ์เฉลี่ย 4.17 ปี

ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 52.0 มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ 1-5 ปี และร้อยละ 4.0 มีประสบการณ์ 6-10 ปี โดยมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 10 ปี มีประสบการณ์เฉลี่ย 2.82 ปี

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพพื้นฐานทางสังคม

n = 50

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ						
ไม่เคยได้รับ	9	18.0				
เคยได้รับ*	41	82.0				
- เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	31	62.0				
- ผู้นำท้องถิ่น	8	16.0				
- เจ้าหน้าที่ของรัฐจาก	12	24.0				
หน่วยงานอื่น						
- เพื่อนบ้าน	7	14.0				
- สื่อมวลชน	33	66.0				
• เอกสาร/สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	8	24.2				
• วิทยุ/โทรทัศน์	15	45.4				
• หอกระจายข่าว	9.0	27.2				
• อินเทอร์เน็ต	32	96.9				
การเข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน			1	10	2.65	2.31
เกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ						
ไม่เคยเข้าร่วม	19	38.0				
เคยเข้าร่วม จำนวน	31	62.0				
1-2 ครั้ง	20	64.5				
3-4 ครั้ง	7	22.6				
มากกว่า 4 ครั้ง	4	12.9				

หมายเหตุ: เกษตรกรรุ่นใหม่ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 82.0 เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร และร้อยละ 18.0 ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 66.0 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน จำพวกสื่อทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด ร้อยละ 62.0 ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (สำนักงานเกษตรอำเภอ) ร้อยละ 24.0 ได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานอื่น ร้อยละ 16.0 ได้รับข้อมูลจากผู้นำท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน อบต. สท.) และร้อยละ 14.0 ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน

การเข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน เกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 62.0 เคยเข้าร่วมประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน โดยร้อยละ 64.5 เข้าร่วมอบรม จำนวน 1-2 ครั้ง ร้อยละ 22.6 จำนวน 3-4 ครั้ง และร้อยละ 12.9 มากกว่า 4 ครั้ง โดยเข้าร่วมอบรมต่ำสุด 1 ครั้ง สูงสุด 10 ครั้ง อบรมเฉลี่ย 2.65 ครั้ง

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

n=50						
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)			1	9	5.02	1.80
1-2	3	6.0				
3-4	15	30.0				
5-6	20	40.0				
มากกว่า 6	9	18.0				
ไม่ตอบ	3	6.0				
จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน (คน)			1	7	3.02	1.45
1-2	21	42.0				
3-4	19	38.0				
5-6	5	10.0				
มากกว่า 6	2	4.0				
ไม่ตอบ	3	6.0				
รายได้จากภาคการเกษตร (บาทต่อปี)			10,000	500,000	142,805.56	123,809.48
น้อยกว่า 50,000	11	22.0				
50,001-100,000	8	16.0				
100,001-150,000	2	4.0				
มากกว่า 150,000	15	30.0				
ไม่ตอบ	14	28.0				
รายได้จากนอกภาคการเกษตร (บาทต่อปี)			10,000	500,000	143,296.97	135,120.54
น้อยกว่า 50,000	10	20.0				
50,001-100,000	8	16.0				
100,001-150,000	4	8.0				
มากกว่า 150,000	11	22.0				
ไม่ตอบ	17	34.0				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n =50						
สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
รายจ่ายจากภาคการเกษตร (บาทต่อปี)			7,000	1,000,000	96,142.86	173,630.97
น้อยกว่า 50,000	22	44.0				
50,001-100,000	7	14.0				
100,001-150,000	2	4.0				
มากกว่า 150,000	4	8.0				
ไม่ตอบ	15	30.0				
รายจ่ายจากนอกภาคการเกษตร (บาทต่อปี)			10,000	720,000	149,361.11	169,172.42
น้อยกว่า 50,000	9	18.0				
50,001-100,000	14	28.0				
100,001-150,000	4	8.0				
มากกว่า 150,000	9	18.0				
ไม่ตอบ	14	28.0				
แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร*						
ตนเอง	44	88.0				
ชกส.	23	46.0				
ธนาคารพาณิชย์	3	6.0				
สหกรณ์การเกษตร	9	18.0				
กองทุนต่างๆ	8	16.0				
ญาติ/เพื่อนบ้าน	4	8.0				
เงินกู้ยืมในระบบ	3	6.0				
พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)			1	50	11.81	11.93
1-5	19	38.0				
6-10	11	22.0				
11-15	7	14.0				
16-20	6	12.0				
มากกว่า 20	7	14.0				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	\bar{X}	S.D.
ลักษณะการถือครองพื้นที่ของ ตนเอง/ครัวเรือนทั้งหมด (ไร่)			1	47	13.30	13.49
1-5	18	36.0				
6-10	8	16.0				
11-15	7	14.0				
16-20	5	10.0				
มากกว่า 20	9	18.0				
ไม่ตอบ	3	6.0				
ลักษณะการถือครองพื้นที่เช่า ผู้อื่นทั้งหมด (ไร่)			1	20	7.86	8.89
1	3	6.0				
2	1	2.0				
10	1	2.0				
20	2	4.0				
ไม่ตอบ	43	86.0				

หมายเหตุ: เกษตรกรรุ่นใหม่ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำการศึกษาสรุปได้ดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 40.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 30.0 มีสมาชิกระหว่าง 3-4 คน และร้อยละ 18.0 มีสมาชิกมากกว่า 6 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 9 สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.02 คน

จำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 42.0 มีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน 1-2 คน ร้อยละ 38.0 มีจำนวนแรงงานระหว่าง 3-4 คน และร้อยละ 10.0 มีจำนวนแรงงานระหว่าง 5-6 คน โดยมีจำนวนแรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน แรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 3.02 คน

รายได้จากภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 30.0 มีรายได้จากภาคการเกษตรมากกว่า 150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 22.0 มีรายได้จากภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี และร้อยละ 16.0 มีรายได้จากภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี โดยรายได้จากภาคการเกษตรต่ำสุด 10,000 บาทต่อปี สูงสุด 500,000 บาทต่อปี รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 142,805.56 บาทต่อปี

รายได้จากนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 22.0 มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรมากกว่า 150,000 บาทต่อปี ร้อยละ 20.0 มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 และร้อยละ 16.0 มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 10,000 บาทต่อปี สูงสุด 500,000 บาทต่อปี รายได้จากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 142,805.56 บาทต่อปี

รายจ่ายจากภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 44.0 มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 14.0 มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี และร้อยละ 8.0 มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรมากกว่า 150,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายจากภาคการเกษตรต่ำสุด 7,000 บาทต่อปี สูงสุด 1,000,000 บาทต่อปี รายจ่ายจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 96,142.86 บาทต่อปี

รายจ่ายจากนอกภาคการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 28.0 มีรายจ่ายจากนอกภาคการเกษตรระหว่าง 50,001-100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 18.0 เท่ากัน มีรายจ่ายจากนอกภาคการเกษตรน้อยกว่า 50,000 บาทต่อปี และมากกว่า 150,000 บาทต่อปี และร้อยละ 8.0 มีรายจ่ายจากนอกภาคการเกษตร 100,001-150,000 บาทต่อปี โดยมีรายจ่ายจากนอกภาคการเกษตรต่ำสุด 10,000 บาทต่อปี สูงสุด 720,000 บาทต่อปี รายจ่ายจากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 149,361.11 บาทต่อปี

แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 88.0 ใช้เงินของตนเองเป็นทุนในการเกษตร ร้อยละ 46.0 กู้ยืมเงินจาก ธกส. และร้อยละ 18.0 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตร

พื้นที่ทำการเกษตร พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 38.0 มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 22.0 มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 6-10 ไร่ และร้อยละ 14.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร 11-15 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 50 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.81 ไร่

ลักษณะการถือครองพื้นที่ของตนเอง/ครัวเรือนทั้งหมด พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 36.0 มีพื้นที่ของตนเองระหว่าง 1-5 ไร่ ร้อยละ 18.0 มีพื้นที่ของตนเองมากกว่า 20 ไร่ และร้อยละ 16.0 มีพื้นที่ของตนเองระหว่าง 6-10 ไร่ โดยมีลักษณะการถือครองพื้นที่ตนเอง/ครัวเรือนทั้งหมดต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 47 ไร่ ลักษณะการถือครองพื้นที่ตนเอง/ครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 13.30 ไร่

ลักษณะการถือครองพื้นที่เช่าผู้อื่นทั้งหมด พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 6.0 มีลักษณะการถือครองพื้นที่เช่าผู้อื่นทั้งหมด จำนวน 1 ไร่ ร้อยละ 4.0 มีลักษณะการถือครองพื้นที่เช่าผู้อื่น จำนวน 20 ไร่ และร้อยละ 2.0 เท่ากัน มีลักษณะการถือครองพื้นที่เช่า จำนวน 2 และ 10 ไร่ โดยมีลักษณะการถือครองพื้นที่เช่าผู้อื่นทั้งหมดต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 20 ไร่ เฉลี่ย 7.86 ไร่

2) ความตั้งใจในการประกอบอาชีพการเกษตร

พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง 50 รายมีความตั้งใจในการประกอบอาชีพการเกษตร ดังนี้

(1) การทำเกษตรผสมผสานให้มีอยู่ มีกิน มีใช้ และสร้างรายได้ ปลูกพืชหลากหลาย ร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ให้มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

(2) เน้นการผลิตพืชเพื่อขาย และขายพันธุ์เริ่มจากการปลูกเพียงเล็กน้อยเพื่อขยายในสวนจนเต็มแล้วจำหน่าย

(3) ขยายพันธุ์พืชใหม่ๆ และสายพันธุ์ที่หายาก โดยขยายพันธุ์ให้มากตามที่ตลาดต้องการ

(4) การปลูกพืชหลากหลายในพื้นที่ สร้างรายได้รายวันให้กับตัวเองเป็นตัวช่วยให้กับชุมชน ช่วยให้ชุมชนเกิดรายได้ มีตลาดในการขายสินค้า และเกิดร้านค้าขึ้นภายในชุมชน

(5) ปลูกสมุนไพรที่ใช้การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีสมุนไพรที่ใช้หลายตัว แต่ที่เน้นในการแปรรูป คือ กล้วยหวานที่ใช้แทนน้ำตาล การเข้ารับการอบรมบ่อยครั้ง และการศึกษาดูงานเพื่อหาความรู้ให้เป้าหมายของเราสำเร็จ

(6) การทำเกษตรแบบภูมินิเวศ และต้องการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ แต่เน้นเป็นการนำเอาพื้นที่เป็นหลักและนำการเกษตรที่ได้มาลงในพื้นที่แทนการปรับพื้นที่จากเดิมที่ใช้สารเคมี เพื่อลดการทำลายระบบนิเวศในพื้นที่ให้น้อยที่สุด

(7) ทำให้เกิดอุตสาหกรรมขนาดเล็กในเขตชุมชนอย่างยั่งยืน จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ เน้นการเพาะปลูกจากวัตถุดิบในพื้นที่เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูป

(8) การปลูกดอกดาวเรือง และมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง โดยปลูกดอกดาวเรืองเป็นรายได้เสริม เพื่อมาลงทุนในการปลูกมะม่วง สำหรับปัญหาที่พบ คือ ระบบน้ำ

(9) ทำเกษตรให้เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้สม่ำเสมอและยั่งยืน ไม่ต้องให้อายุเกษียณการทำงานประจำแล้วค่อยออกมาทำการเกษตร ซึ่งเมื่อถึงอายุในช่วงเวลานั้นกำลังของเราจะลดน้อยหรือไม่มีแรงในการลงมือทำ โดยทำการศึกษานำทางจากผู้ที่ประสบผลสำเร็จ หรือแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง ลงมือทำอย่างมีแบบแผนเป็นขั้นตอนและเข้าใจในหลักการตลาด เพราะการตลาดคือหัวใจของการทำอาชีพเกษตรที่จะประสบความสำเร็จ

(10) มีความตั้งใจ มีความสนใจเรียนรู้ในการทำแผนธุรกิจ และการวิเคราะห์ทางการเงินในการประกอบอาชีพการเกษตร โดยมีเป้าหมาย “ขยัน อดทน เรียนรู้ วิจัย พัฒนาตัวเอง” เป็นคนช่างสังเกต จินตนาการ หลักคิด หลักวิชา และหลักปฏิบัติ

(11) การทำเกษตรเชิงเดี่ยวนั้นยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้ เรียกว่า เกษตรตาโต จนถึงยุคที่ต้องมาปรับเปลี่ยนเป็นการทำเกษตรแบบผสมผสานใช้ทุกพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สภาพแวดล้อมก็ยังคงอยู่และต้องดีขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งต้องการให้เป็นต้นแบบในการเปลี่ยนแปลงการเกษตรที่ใช้พื้นที่น้อยแต่รายได้เยอะ แปรรูปเอง มีการสร้างเครือข่ายการเกษตรทั้งในชุมชนและนอกชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัด และประเทศ

(12) การผลิตอาหารที่ปลอดภัยเน้นการผลิตเองและบริโภคในครัวเรือน เป็นการทำแบบอินทรีย์ไร้สารเคมีในการบริโภค และเป้าหมายเพื่อการผลิตให้ผู้บริโภคได้สบายใจในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่เราแปรรูป

(13) เป้าหมายในการเป็นอิสระภาพจากการทำการเกษตรทั้งทางด้านรายได้ เวลา ความคิด และสุขภาพ โดยการปลูกพืชระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว และการทำเกษตรสวนทาง 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นแรก ทำเพื่อเรียนรู้ โดยการศึกษาพืชชนิดนั้นๆ ทำน้อยก่อนเน้นบริโภคภายในครัวเรือน ถ้าเหลือก็จำหน่าย ขั้นที่สอง ทำผลผลิตให้ออกช่วงฤดูกาลที่มีราคาแพง หรือนอกฤดู ถ้าทำ

ขั้นนี้ได้จะทำให้ผลผลิตมีราคา มีรายได้มากขึ้น และขั้นที่สาม ขายผลพลอยได้ เช่น ขายเมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ และการแปรรูปจำหน่าย สามารถสร้างรายได้เป็นอย่างมาก โดยการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรตามตลาดออฟไลน์ เช่น การออกบูธ ตลาดนัด โรงพยาบาล ตลาดชุมชน ศาลากลาง หรือสหกรณ์ และงานเทศกาลต่าง และตลาดออนไลน์ ซึ่งเป็นตลาดที่กว้างและใหญ่มา เช่น การขายของผ่านทางไลน์ เฟสบุ๊ก และหน้าเว็บเพจ เป็นต้น

3) ความสนใจในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ

พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง 50 รายมีความสนใจในการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงธุรกิจ สรุปดังนี้

(1) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจแบบผสมผสาน โดยการปลูกพืชในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

(2) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจโดยมุ่งสู่การทำเกษตรอินทรีย์แบบเต็มรูปแบบ

(3) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจที่ผลิตสินค้าเกษตรที่มีความแตกต่างในท้องตลาด มีความต้องการสินค้าสูง การดำเนินการคือการติดต่อซื้อสายพันธุ์ เพื่อให้ได้พืชสายพันธุ์ใหม่ๆ มาขยายพันธุ์และสามารถขายได้เมื่อมีความต้องการ

(4) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจด้วยการรวมกลุ่มแปรรูปใช้ข้าวปลอดภัยจากสมาชิก กลุ่ม และมีการพัฒนามาเป็นข้าวสมุนไพร ใช้สมุนไพรตามบ้านและไม่ใช้น้ำตาล นอกจากนี้ยังนำหญ้าหวานมาแปรรูปเป็นชา ซึ่งอนาคตจะให้สมาชิกในกลุ่มปลูกหญ้าหวานทุกคน

(5) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจด้วยการผลิตพันธุ์และเมล็ดพันธุ์ขาย ได้เสนอโครงการวิจัยการผลิตพันธุ์และเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้และจำหน่าย ต่อ สกว. เพื่อเป็นโครงการต่อยอดจากโครงการ “การพัฒนาศักยภาพการผลิตและการจัดการผลผลิตของเกษตรกรรุ่นใหม่: กรณี YSF มหาสารคาม” โดยมุ่งเน้นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อใช้ในชุมชนและขายในท้องตลาด เพื่อลดการส่งเมล็ดพันธุ์ในการผลิตและลดการใช้ต้นทุนการผลิตที่สามารถผลิตเองได้ พร้อมทั้งขยายเครือข่าย และเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายตลาดเมล็ดพันธุ์ในชุดโครงการ

(6) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจด้วยการปลูกดอกดาวเรืองเพื่อนำส่งขายให้กับตลาดในแต่ละสัปดาห์ เนื่องจากมีลูกค้าประจำอยู่แล้ว ซึ่งการผลิตจะมีการวางแผนปลูกให้ดอกดาวเรือง ออกเป็นรุ่นๆ ไป สำหรับมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง มีอายุต้น 4 ปี มีการผลิตให้ออกนอกฤดู เพื่อให้ได้ผลผลิตส่งขายได้ราคา

(7) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจด้วยการรวมกลุ่มผู้สนใจปลูกมะเขือเทศราชินีทานผลสด หลังฤดูเก็บเกี่ยว และในช่วงระยะเวลาที่ผลผลิตของทางกลุ่มออกเป็นช่วงจังหวะของพื้นที่ออกเช่นกัน ทำให้ราคาตกต่ำ จึงมีแนวคิดการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเก็บไว้ได้นานและแก้ปัญหาในช่วงที่ราคาผลผลิตไม่ดี ถ้าเรามีแผนการจัดการอาชีพเกษตรเน้นเชิงธุรกิจก็จะสามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มสมาชิก

(8) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจด้วยการเลี้ยงไก่ไข่อินทรีย์เป็นอาชีพเสริม โดยการเลี้ยงแบบปล่อยใช้วัตถุดิบที่มีภายในท้องถิ่น เช่น ผักตบชวา ตำลึง ผักบุ้ง เป็นอาหารสด 80% และอาหารสำเร็จรูป 20% โดยผลผลิตที่ได้นำมาบริโภคภายในครัวเรือน และสามารถจำหน่าย มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม โดยจำหน่ายตามหน่วยงานราชการ และจำหน่ายทางออนไลน์

(9) การทำการเกษตรเชิงธุรกิจด้วยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา ปัจจุบันมีการแปรรูปเป็นปลาแดดเดียว และน้ำพริกปลาปน การวางแผนในอนาคตมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลารมควัน การเพาะพันธุ์ลูกปลา การขายไปยังตลาดออนไลน์ และตลาดต่างประเทศ

4) ความสนใจเรียนรู้ในการทำแผนธุรกิจ

พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง 50 รายมีความสนใจเรียนรู้ในการทำแผนธุรกิจเนื่องจากเหตุผลต่างๆ สรุปดังนี้

(1) ต้องการนำแผนธุรกิจมาใช้ในการวางแผนการผลิต เพื่อให้มีผลผลิตที่มีอย่างต่อเนื่องตลอดเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่ต่อเนื่อง และเพิ่มอำนาจการต่อรองของผู้ผลิตต่อราคากับตลาดได้

(2) ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำแผนธุรกิจเพื่อการขยายเครือข่ายและจัดการเครือข่าย หากมีแผนในการจัดการธุรกิจและการบริหารที่ดี ทำให้มีแนวทางในการประกอบธุรกิจ และลดต้นทุนการผลิตในการทำการเกษตร สามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้อีกทางหนึ่ง

(3) ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำแผนธุรกิจเพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จแบบมีแบบแผน มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการประกอบอาชีพการเกษตรที่เน้นไปในเชิงธุรกิจ โดยประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้แผนธุรกิจสามารถจัดทำแผนธุรกิจได้ เป็นระบบขั้นตอน มีการวางแผน กลยุทธ์ เพื่อนำสู่เป้าหมายความสำเร็จ

(4) ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำแผนธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจเติบโตได้ดี มีการทำตลาดออนไลน์ สามารถนำแผนธุรกิจไปสร้างประโยชน์ สร้างความมั่นคง สามารถตรวจสอบสินค้าย้อนกลับได้ การวางแผนโฆษณาสินค้า รักษาลูกค้า สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า สินค้าต้องมีมาตรฐาน และมีตลาดรองรับได้

(5) ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำแผนธุรกิจเพื่อนำไปส่งเสริมและการพัฒนาให้กับเกษตรกรรายอื่นๆในพื้นที่และกลุ่มอื่นๆ ได้

1.2 ขั้นตอนการศึกษาความต้องการการพัฒนาฯ

ในภาพรวม ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ข้าว ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผักอินทรีย์ การแปรรูป การขยายพันธุ์พืช และปศุสัตว์ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลธุรกิจของเกษตรกรที่ต้องการพัฒนา

n =50

ธุรกิจของเกษตรกรที่ต้องการพัฒนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ข้าว	15	30.0
เกษตรท่องเที่ยว	8	16.0
ผักอินทรีย์	9	18.0
การแปรรูป ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด มะเขือเทศราชินี น้ำข้าวโพด ขนมเทียน มะพร้าวหวาน ข้าวต้มหาง และมะม่วงหาว มะนาวโห่อบแห้ง	10	20.0
การขยายพันธุ์ ได้แก่ การขยายพันธุ์หม่อน มะเดื่อฝรั่ง มะนาว ผักหวานป่า และกล้วย	9	18.0
การปศุสัตว์ ได้แก่ โค ไก่พื้นเมือง เป็ด และปลา	7	14.0

หมายเหตุ: เกษตรกรเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.4 ธุรกิจของเกษตรกรที่ต้องการพัฒนา พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ ร้อยละ 30.0 ธุรกิจที่พัฒนา คือ ข้าว ร้อยละ 20.0 การแปรรูป ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเห็ด มะเขือเทศราชินี น้ำข้าวโพด ขนมเทียน มะพร้าวหวาน ข้าวต้มหาง และมะม่วงหาว มะนาวโห่อบแห้ง ร้อยละ 18.0 เท่ากัน ธุรกิจที่ต้องการที่พัฒนา คือ ผักอินทรีย์ และการขยายพันธุ์พืช ได้แก่ การขยายพันธุ์หม่อน มะเดื่อฝรั่ง มะนาว ผักหวานป่า และกล้วย ร้อยละ 16.0 ธุรกิจที่ต้องการพัฒนา คือ การเกษตรท่องเที่ยว และร้อยละ 14.0 ธุรกิจที่ต้องการพัฒนา คือ การปศุสัตว์ ได้แก่ โค ไก่พื้นเมือง เป็ด และปลา

ทั้งนี้ ผลการศึกษาความต้องการการพัฒนา ประกอบไปด้วย เนื้อหา วิธีการ และสื่อที่ใช้พบว่า

1.2.1 เนื้อหา มีรายละเอียด ดังนี้

1) การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้มีการจัดเนื้อหาการจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นจูงใจในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ

2) การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas: BMC) ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้มีการจัดเนื้อหาการพัฒนาการวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจโมเดลการทำธุรกิจในภาพรวม โดยมีการวิเคราะห์ทั้ง 9 มุมมอง ดังนี้

- (1) ลูกค้า (Customer Segments-CS) ผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ
- (2) คุณค่า (Value Propositions-VP) จุดขายของสินค้า หรือบริการนั้น
- (3) ช่องทาง (Channels-CH) วิธีในการสื่อสารไปถึงลูกค้า
- (4) ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships-CR) วิธีในการรักษาลูกค้าเดิม

- (5) กระแสรายได้ (Revenue Streams-RS) รายได้ของธุรกิจนี้
- (6) ทรัพยากรหลัก (Key Resources-KR) สิ่งที่ต้องมีในการดำเนินธุรกิจ
- (7) กิจกรรมหลัก (Key Activities-KA) กิจกรรมที่ต้องทำให้โมเดลธุรกิจได้
- (8) พันธมิตรหลัก (Key Partners-KP) ส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งการช่วยป้อนวัตถุดิบ และการช่วยขาย
- (9) โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure-C\$) ต้นทุนทั้งหมดของธุรกิจ

3) การจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้มีการจัดเนื้อหาการพัฒนาการจัดทำแผนธุรกิจ โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย เพื่อให้สมาชิกทุกคนรับรู้ และเข้าใจการจัดทำแผนธุรกิจง่ายขึ้น

1.2.2 วิธีการ มีรายละเอียด ดังนี้

จากประเด็นเนื้อหาในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ และการจัดทำแผนธุรกิจ ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการใช้วิธีการในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ ดังนี้

1) การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้ใช้วิธีการฝึกอบรมร่วมกันทั้ง 50 รายที่เข้าร่วมโครงการ โดยการเชิญวิทยากรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ และขอให้เชิญประธานกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่มาเป็นวิทยากรในการจุดประกายความคิดในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจด้วย

2) การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas: BMC) ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้ใช้วิธีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกันทั้ง 50 รายที่เข้าร่วมโครงการ โดยการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถในการสอนเรื่องวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ

3) การจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการให้ใช้วิธีการหลากหลายวิธี ได้แก่

(1) การจัดอบรม โดยการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถในการสอน เรื่องการจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 50 ราย

(2) การเรียนรู้จากพี่เลี้ยง โดยการคัดเลือกเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จในแต่ละประเภทของธุรกิจเกษตรทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ข้าว ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผักอินทรีย์ การแปรรูป การขยายพันธุ์พืช และปศุสัตว์ เป็นพี่เลี้ยงในการจัดทำแผนธุรกิจ โดยมีการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

(3) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการให้ทางโครงการจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนธุรกิจ และส่งให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

(4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เข้าร่วมโครงการจัดหาวิธีการเรียนรู้การจัดทำแผนธุรกิจด้วยตนเอง จากวิธีการอื่นๆ เช่น การเรียนรู้จากเพื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยกันเอง การเรียนรู้จากผู้ประกอบการเกษตรที่ประสบความสำเร็จ การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ เป็นต้น

1.2.3 สื่อที่ใช้ มีรายละเอียด ดังนี้

จากประเด็นเนื้อหาในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ และการจัดทำแผนธุรกิจ ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการใช้สื่อต่างๆ ในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ ดังนี้

1) การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการใช้สื่อต่างๆ ดังนี้

(1) สื่อ power point ประกอบการอบรม โดยขอให้วิทยากรแสดงภาพการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจจากตัวอย่างสถานที่ต่างๆ ที่ดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจจนประสบความสำเร็จ

(2) สื่อคลิปวิดีโอ โดยขอให้แสดงคลิปวิดีโอการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจจากตัวอย่างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจจนประสบความสำเร็จ

(3) สื่อบุคคล โดยขอให้ทางโครงการเชิญเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จและผู้ประกอบการเกษตร เป็นวิทยากรในการจุดประกายความคิด

2) การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas: BMC) ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการใช้สื่อต่างๆ ดังนี้

(1) สื่อ power point ประกอบการอบรม โดยขอให้วิทยากรแสดงจุดเน้นในการวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ ทั้ง 9 ช่อง

(2) สื่อคลิปวิดีโอ โดยขอให้แสดงคลิปวิดีโอการวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ

3) การจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) ผู้เข้าร่วมโครงการต้องการใช้สื่อต่างๆ ที่หลากหลาย ดังนี้

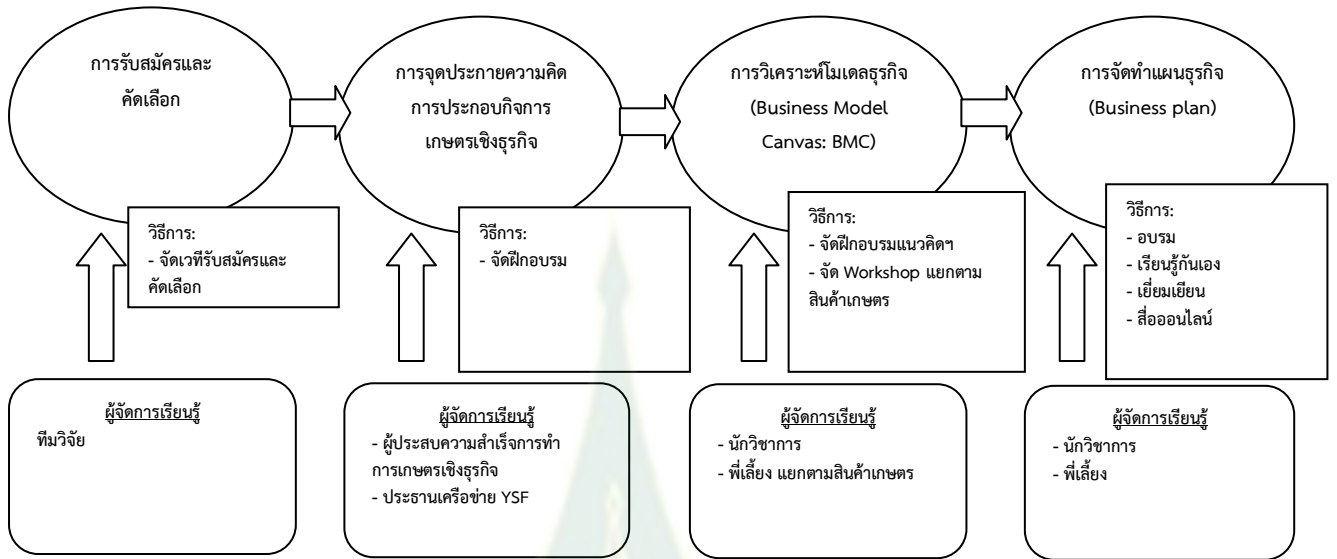
(1) สื่อ power point ประกอบการอบรม โดยขอให้วิทยากรแสดงการวิธีการกรอกข้อมูลในแผนธุรกิจแต่ละข้ออย่างละเอียด

(2) สื่อคลิปวิดีโอ โดยขอให้โครงการจัดหาคลิปวิดีโอที่แสดงการวิธีการกรอกข้อมูลในแผนธุรกิจแต่ละข้ออย่างละเอียด

(3) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการให้ทางโครงการจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนธุรกิจ และส่งให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

(4) สื่อบุคคล โดยขอให้พี่เลี้ยงทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ข้าว ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผักอินทรีย์ การแปรรูป การขยายพันธุ์พืช และปศุสัตว์ เป็นสื่อบุคคลในการจัดทำแผนธุรกิจ โดยมีการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ขั้นตอนการศึกษาความต้องการการพัฒนาฯ สรุปลำดับภาพที่ 4.4 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 4.4 ความต้องการการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ภาพที่ 4.5 การศึกษาความต้องการการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของ
เกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1.3 ขั้นตอนการพัฒนาความสามารถ

การพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ และการจัดทำแผนธุรกิจ มีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ โครงการมีการจัดการจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นจูงใจในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ โดยการเชิญวิทยากรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ และการเชิญประธานกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่มาเป็นวิทยากรในการจุดประกายความคิดในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ ผลการศึกษามีดังนี้

1) การจุดประกายความคิดโดยวิทยากรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ ผลการศึกษา การจุดประกายความคิดโดยอาจารย์ อภิมุข ศุภวิบูลย์ (ผู้ประกอบการเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ) พบว่า วิทยากรมีการบรรยายในประเด็นต่างๆ มีสาระสังเขป ดังนี้

ในการประกอบกิจการธุรกิจการเกษตรทุกประเภท ปัจจัยพื้นฐานที่เป็นหัวใจในการดำเนินกิจการเกษตร 1) ที่ดิน (Land) 2) แรงงาน (Labor) 3) ปัจจัยทุน (Capital) ซึ่งได้แก่ เงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักร และปัจจัยการผลิตอื่นๆ และ 4) การจัดการของผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ซึ่งทั้งสี่ปัจจัยที่กล่าวมานี้จะถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีต้นทุนต่ำ ขณะที่ผู้ประกอบการเกษตรที่ต้องการให้สินค้าเหล่านี้จำหน่ายได้ในราคาที่สูงเพื่อให้เกิดผลกำไร อันเป็นผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่องมั่นคง การสร้างกำไรจากธุรกิจทุกปี อย่างไรก็ตาม “การประกอบกิจการเกษตรไม่ใช่คณิตศาสตร์” ที่จะสามารถคาดหวังผลตอบแทนแบบทวีคูณจากการคำนวณ คาคะเนจจำนวนเม็ดเงินที่ลงทุนไป เนื่องจากการเกษตรเป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยปัจจัยเสี่ยงที่ไม่สามารถควบคุมได้ในบางครั้ง บางโอกาส ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ผู้ประกอบการ

เกษตรกรจึงต้องดำเนินการ “วางแผนธุรกิจ” เพื่อควบคุมปัจจัยเสี่ยงเหล่านั้นและบริหารปัจจัยที่เป็นหัวใจในการดำเนินกิจการเกษตร อันได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ปัจจัยทุน และการจัดการของผู้ประกอบการ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการเกษตรให้ได้ผลตอบแทนเชิงธุรกิจสูงสุด

ภาพที่ 4.6 การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ โดยผู้ประกอบการเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ

2) การจุดประกายความคิดโดยประธานกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ ผลการศึกษา การจุดประกายความคิดโดยคุณกันต์พงษ์ แก้วกมล (ประธานกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่) พบว่า วิทยากรมีการบรรยายในประเด็นต่างๆ มีสาระสังเขป ดังนี้

การประกอบกิจการเกษตรเชิงธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการดำเนินการที่เป็นลักษณะเครือข่าย เนื่องจากการทำการเกษตรเพียงลำพังอาจมีแก่งแย่งการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการผลิตของตนเองอยู่รอด แต่หากมีการบริหารจัดการที่ไม่ดีก็จะทำให้เกิดการสูญเสียเปล่าที่ไม่จำเป็นได้ การทำการเกษตรเพียงลำพังอาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบที่มีความพยายามในการสร้าง “ผลตอบแทนที่เป็นกำไรจากตัวเงินสูงสุดให้กับกิจการของตนเอง” ซึ่งไม่ใช่รูปแบบการประกอบกิจการเกษตรเชิงธุรกิจที่มุ่งเน้น “ผลตอบแทนเชิงธุรกิจสูงสุด” ซึ่งผลตอบแทนอาจอยู่ในรูปที่เป็นตัวเงินหรือไม่ใช่ตัวเงินก็ได้ อาทิ การมีเพื่อนร่วมธุรกิจ มีเครือข่ายมากขึ้น กิจการสามารถช่วยเหลือสังคมให้มีความเป็นอยู่อย่างมีความสุขมากขึ้น เป็นต้น

การประกอบกิจการการเกษตรของเกษตรกรรุ่นใหม่จึงควรมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้น เพราะจะทำให้การทำงานเป็นระบบมากขึ้น มีช่องทางตลาดมากขึ้น รวมถึงเสริมสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นตัวตนของเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.7 การจุดประกายความคิดการดำเนินการเกษตรเชิงธุรกิจ โดยประธานกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่

1.3.2 การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas: BMC) ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการวิเคราะห์โมเดลธุรกิจเกษตรของตนเอง ดังภาพที่ 4.8 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 4.8 การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ

1.3.3 การจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการเรียนรู้การจัดทำแผนธุรกิจด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

1) การจัดอบรม ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการอบรมการจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 การอบรมการจัดทำแผนธุรกิจ

2) การเรียนรู้จากพี่เลี้ยง ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการเรียนรู้การจัดทำแผนธุรกิจ (business plan) จากพี่เลี้ยงที่เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ประสบความสำเร็จในแต่ละประเภทของธุรกิจ เกษตรทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ข้าว ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผักอินทรีย์ การแปรรูป การขยายพันธุ์พืช และปศุสัตว์ ดังภาพที่ 4.10

ภาพที่ 4.10 การเรียนรู้การจัดทำแผนธุรกิจจากพี่เลี้ยง

3) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการให้ทางโครงการจัดหาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนธุรกิจ และส่งให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ดังภาพที่ 4.11

ภาพที่ 4.11 การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4) การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เข้าร่วมโครงการจัดหาวิธีการเรียนรู้การจัดทำแผนธุรกิจด้วยตนเอง จากวิธีการอื่นๆ เช่น การเรียนรู้จากเพื่อนเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากผู้ประกอบการเกษตรที่ประสบความสำเร็จ การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ เป็นต้น

2. การประเมินผลการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่

การประเมินผลการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การประเมินการเปลี่ยนแปลงก่อน-หลังเข้าร่วมโครงการ ประกอบไปด้วย การประเมินความรู้ (knowledge) การประเมินทัศนคติ (attitude) และการประเมินการปฏิบัติ (practice) มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การประเมินความรู้ (knowledge) ในการจัดทำแผนธุรกิจ ดังแสดงในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การเปรียบเทียบก่อนและหลังด้านความรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจ

ประเด็น	\bar{X}		S.D.		t	p
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
1. การพัฒนาการผลิต	2.70	4.38	0.95	0.56	-12.145	<0.001*
2. การพัฒนาสินค้าและบริการ	2.66	4.30	0.98	0.58	-12.305	<0.001*
3. โมเดลธุรกิจ (Canvas)	2.08	4.24	0.98	0.82	-13.500	<0.001*
4. การจัดทำแผนธุรกิจ	2.30	4.20	1.14	0.80	-11.201	<0.001*
4.1 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์	2.40	4.30	1.19	0.64	-13.234	<0.001*
สถานการณ์ของสถานประกอบการ						
4.2 ความรู้เกี่ยวกับการตลาดและการ	2.88	4.30	0.96	0.61	-10.343	<0.001*
ขายสินค้าและบริการ						
4.3 ความรู้เรื่องการผลิตและบริการ	2.80	4.20	0.78	0.78	-13.096	<0.001*
4.4 ความรู้เรื่องบัญชีและการเงิน	2.64	4.12	1.02	0.79	-10.521	<0.001*
4.5 ความรู้เรื่องการจัดซื้อและจัดหา	2.64	4.22	0.96	0.73	-12.042	<0.001*
ปัจจัยการผลิต						
4.6 ความรู้เรื่องจัดการบุคลากร	2.40	4.20	0.96	0.72	-12.124	<0.001*
4.7 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์กร	2.34	4.08	1.10	0.75	-10.798	<0.001*
ของสถานประกอบการ (SWOT TOWS)						
4.8 ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ปัญหา	2.18	4.30	1.02	0.76	-14.948	<0.001*
และแนวทางแก้ไขการประกอบธุรกิจ						
4.9 ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำ	2.30	4.32	0.89	0.65	-14.286	<0.001*
แผนพัฒนาองค์กร						
4.10 ความรู้เรื่องการเขียนแผนพัฒนา	2.18	4.30	0.98	0.70	-13.405	<0.001*
และปรับปรุงธุรกิจ						
รวม	2.49	4.25	0.98	0.71		

หมายเหตุ: * หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การเปรียบเทียบก่อนและหลังด้านความรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้สถิติ Paired-Sample t-test ในประเด็นย่อยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

2.2 การประเมินทัศนคติ (Attitude) ในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การเปรียบเทียบก่อนและหลังด้านทัศนคติต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ

ประเด็น	\bar{X}		S.D.		t	p
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
1. การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ	2.58	4.18	1.18	0.82	-9.084	<0.001*
2. การมีโค้ช	2.58	4.22	1.21	0.79	-8.057	<0.001*
3. การจัดให้มีการดูงาน	2.76	4.26	1.15	0.72	-8.843	<0.001*
4. การเรียนรู้จากคนต้นแบบ	2.98	4.34	1.15	0.74	-8.074	<0.001*
ภาพรวม	2.73	4.25	1.17	0.77		

n = 50

หมายเหตุ: * หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การเปรียบเทียบก่อนและหลังด้านทัศนคติในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้สถิติ Paired-Sample t-test ในประเด็นย่อยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

2.3 การประเมินการปฏิบัติ (practice) หรือความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ
 ดังแสดง ในตาราง 4.7

ตารางที่ 4.7 การเปรียบเทียบก่อนและหลังด้านการปฏิบัติหรือความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ

ประเด็น	\bar{X}		S.D.		t	p
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง		
1. การวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานประกอบการ	2.52	4.30	1.11	0.67	-10.798	<0.001*
2. การตลาดและการขายสินค้าและบริการ	2.68	4.36	1.07	0.63	-11.026	<0.001*
3. การผลิตและบริการ	2.78	4.32	0.99	0.65	-13.387	<0.001*
4. การบัญชีและการเงิน	2.66	4.12	1.02	0.74	-9.981	<0.001*
5. การจัดซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิต	2.52	4.26	0.99	0.63	-11.762	<0.001*
6. การจัดการบุคลากร	2.40	4.22	1.05	0.81	-12.568	<0.001*
7. การวิเคราะห์ห้องค์กรของสถานประกอบการ (SWOT TOWS)	2.18	4.14	1.02	0.88	-12.134	<0.001*
8. การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขการประกอบธุรกิจ	2.32	4.38	1.07	0.69	-12.665	<0.001*
9. การจัดทำแผนพัฒนาองค์กร	2.38	4.32	1.06	0.68	-11.575	<0.001*
10. การผลิตและบริการ	2.60	4.50	0.94	0.67	-13.504	<0.001*
11. การเขียนแผนพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจ	2.18	4.48	1.06	0.67	-16.347	<0.001*
ภาพรวม	2.47	4.31	1.03	0.70		

n = 50

หมายเหตุ: * หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.7 พบว่า การเปรียบเทียบก่อนและหลังด้านการปฏิบัติหรือความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยใช้สถิติ Paired-Sample t-test ในประเด็นย่อยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น

3. การประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความพึงพอใจในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ

ผลการวิจัยการประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความพึงพอใจ ในการพัฒนาความสามารถในการจัดทำแผนธุรกิจ ทั้ง 3 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ในด้านเนื้อหา วิธีการ และสื่อที่ใช้ มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความพึงพอใจ ในด้านเนื้อหา ด้านวิธีการพัฒนา และด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา ดังตารางที่ 4.8-4.10

3.1.1 ความเหมาะสมของการพัฒนาความสามารถการจัดทำทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตารางที่ 4.8 ความเหมาะสมของการพัฒนาความสามารถการจัดทำทำแผนธุรกิจ

ประเด็น	ระดับความเหมาะสม (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. ด้านเนื้อหา								
1.1 การพัฒนาการผลิต	19 (38.0)	18 (36.0)	9 (18.0)	3 (6.0)	1 (2.0)	4.02	1.00	มาก
1.2 การพัฒนาสินค้าและบริการ	18 (36.0)	20 (40.0)	8 (16.0)	4 (8.0)	0 (0.0)	4.04	0.92	มาก
1.3 โมเดลธุรกิจ (Canvas)	22 (44.0)	11 (22.0)	12 (24.0)	3 (6.0)	2 (4.0)	3.96	1.14	มาก
1.4 การจัดทำแผนธุรกิจ								
1.4.1 ความรู้เกี่ยวกับ การวิเคราะห์สถานการณ์ของ สถานประกอบการ	24 (48.0)	13 (26.0)	10 (20.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	4.02	1.07	มาก
1.4.2 ความรู้เกี่ยวกับ การตลาดและการขายสินค้า และบริการ	24 (48.0)	12 (24.0)	11 (22.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	4.16	0.95	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความเหมาะสม (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1.4.3 ความรู้เรื่อง การผลิตและบริการ	25 (50.0)	10 (20.0)	12 (24.0)	2 (4.0)	1 (2.0)	4.14	0.96	มาก
1.4.4 ความรู้เรื่อง บัญชีและการเงิน	14 (28.0)	21 (42.0)	11 (22.0)	3 (6.0)	1 (2.0)	4.12	1.04	มาก
1.4.5 ความรู้เรื่อง การจัดซื้อและจัดหาปัจจัย การผลิต	17 (34.0)	17 (34.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	3.88	0.96	มาก
1.4.6 ความรู้เรื่อง การจัดการบุคลากร	13 (26.0)	23 (46.0)	12 (24.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.00	0.85	มาก
1.4.7 ความรู้ เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์กร ของสถานประกอบการ (SWOT TOWS)	21 (42.0)	13 (26.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	3.94	0.81	มาก
1.4.8 ความรู้เรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาและแนว ทางแก้ไขการประกอบธุรกิจ	24 (48.0)	13 (26.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.20	0.88	มาก
1.4.9 ความรู้ เกี่ยวกับการจัดทำ แผนพัฒนาองค์กร	19 (38.0)	15 (30.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.02	0.93	มาก
1.4.10 ความรู้เรื่อง การผลิตและบริการ	16 (32.0)	18 (36.0)	16 (32.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.00	0.80	มาก
1.4.11 ความรู้เรื่อง การเขียนแผนพัฒนาและ ปรับปรุงธุรกิจ	20 (40.0)	14 (28.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	4.02	0.97	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความเหมาะสม (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
2. ด้านวิธีการพัฒนา								
2.1 เรียนรู้ด้วยตนเอง								
2.1.1 เรียนรู้ด้วยตนเอง	17 (34.0)	19 (38.0)	14 (28.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.06	0.79	มาก
2.1.2 เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	20 (40.0)	17 (34.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.14	0.80	มาก
2.2 เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ								
2.2.1 เรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม	17 (34.0)	20 (40.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.06	0.81	มาก
2.2.2 เรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ	21 (42.0)	12 (24.0)	17 (34.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.87	มาก
2.2.3 เรียนรู้ที่เลี้ยง (โค้ช)	20 (40.0)	15 (30.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.08	0.87	มาก
2.2.4 เรียนรู้จากคนต้นแบบ	25 (50.0)	12 (24.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.24	0.84	มากที่สุด
2.2.5 เรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้	15 (30.0)	22 (44.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.02	0.79	มาก
2.2.6 เรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ	19 (38.0)	14 (28.0)	17 (34.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04	0.85	มาก
2.2.7 เรียนรู้โดยการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ	20 (40.0)	17 (34.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.14	0.80	มาก
2.2.8 เรียนรู้โดยการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ	16 (32.0)	18 (36.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	3.98	0.84	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความเหมาะสม (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
n = 50								
3. ด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา								
3.1 สื่อบุคคล								
3.1.1 คนต้นแบบ	20 (40.0)	17 (34.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.12	0.84	มาก
3.1.2 วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ	24 (48.0)	12 (24.0)	12 (24.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.16	0.93	มาก
3.1.3 ผู้รู้ ประชาชน ชาวบ้าน	17 (34.0)	14 (28.0)	17 (34.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	3.92	0.92	มาก
3.1.4 พี่เลี้ยง	24 (48.0)	13 (26.0)	11 (22.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.18	0.91	มาก
3.2 สื่อกลุ่ม								
3.2.1 การสัมมนา								
1) การสัมมนา ครั้งที่ 1 (วันที่ 9-10 มี.ค.61)	24 (48.0)	13 (26.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.20	0.88	มาก
2) การสัมมนา ครั้งที่ 2 (วันที่ 30-31 พ.ค.61)	22 (44.0)	17 (34.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.22	0.79	มากที่สุด
3) การสัมมนา ครั้งที่ 3 (เดือน มิ.ย. 61)	21 (42.0)	13 (26.0)	16 (32.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.10	0.86	มาก
3.2.2 การศึกษาดูงาน	19 (38.0)	15 (30.0)	15 (30.0)	0 (0.0)	1 (2.0)	4.02	0.93	มาก
3.3 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ								
3.3.1 ไลน์	22 (44.0)	13 (26.0)	13 (26.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	4.08	0.98	มาก
3.3.2 เฟซบุ๊ก	23 (46.0)	13 (26.0)	9 (18.0)	4 (8.0)	1 (2.0)	4.06	1.07	มาก

จากตารางที่ 4.8 ระดับความเหมาะสมของการพัฒนาความสามารถการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ระดับความเหมาะสมของด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีระดับความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาดและการขายสินค้าและบริการ ($\bar{X} = 4.16$) ด้านความรู้เรื่องการผลิตและบริการ ($\bar{X} = 4.14$) ความรู้เรื่องบัญชีและการเงิน ($\bar{X} = 4.12$) การพัฒนาสินค้าและบริการ ($\bar{X} = 4.04$) ด้านการพัฒนาการผลิต ($\bar{X} = 4.02$) ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานประกอบการ ($\bar{X} = 4.02$) ด้านความรู้เรื่องการจัดการบุคลากร ($\bar{X} = 4.00$) ด้านโมเดลธุรกิจ (Canvas) ($\bar{X} = 3.96$) ด้านความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์

องค์กรของสถานประกอบการ (SWOT TOWS) ($\bar{X}=3.94$) และด้านความรู้เรื่องการจัดซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิต ($\bar{X}=3.88$)

2) *ด้านวิธีการพัฒนา* ระดับความเหมาะสมของด้านวิธีการพัฒนา เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมีระดับความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ($\bar{X}=4.14$) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.06$) ในด้านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การเรียนรู้จากคนต้นแบบ ($\bar{X}=4.24$) ในส่วนของระดับความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้โดยการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ($\bar{X}=4.14$) การเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X}=4.08$) การเรียนรู้โดยมีพี่เลี้ยง (โค้ช) ($\bar{X}=4.08$) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X}=4.06$) การเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ($\bar{X}=4.04$) การเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.02$) และการเรียนรู้โดยการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ ($\bar{X}=3.98$)

3) *ด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา* ระดับความเหมาะสมของด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา มีดังนี้

(1) *สื่อบุคคล* เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ ด้านพี่เลี้ยง ($\bar{X}=4.18$) ด้านวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X}=4.16$) ด้านคนต้นแบบ ($\bar{X}=4.12$) และด้านผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ($\bar{X}=3.92$)

(2) *ด้านสื่อกลุ่ม* เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การสัมมนาครั้งที่ 2 (วันที่ 30-31 พ.ค.61) ($\bar{X}=4.22$) ส่วนระดับความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ การสัมมนาครั้งที่ 1 (วันที่ 9-10 มี.ค.61) ($\bar{X}=4.20$) การสัมมนาครั้งที่ 3 (เดือน มิ.ย. 61) ($\bar{X}=4.10$) และการศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.02$)

(3) *ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ* เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความเหมาะสมในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสารทางไลน์ ($\bar{X}=4.08$) และการสื่อสารทางเฟซบุ๊ก ($\bar{X}=4.06$)

3.1.2 ความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาความสามารถการจัดทำทำแผนธุรกิจ ของเกษตรกรรุ่นใหม่

ตารางที่ 4.9 ความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาความสามารถการจัดทำทำแผนธุรกิจ

ประเด็น	ระดับความเป็นประโยชน์ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. ด้านเนื้อหา								
1.1 การพัฒนาการผลิต	20 (40.0)	22 (44.0)	8 (16.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.24	0.71	มากที่สุด
1.2 การพัฒนาสินค้าและบริการ	24 (48.0)	17 (34.0)	6 (12.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	4.24	0.89	มากที่สุด
1.3 โมเดลธุรกิจ (Canvas)	22 (44.0)	17 (34.0)	8 (16.0)	3 (6.0)	0 (0.0)	4.16	0.91	มาก
1.4 การจัดทำแผนธุรกิจ								
1.4.1 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานประกอบการ	22 (44.0)	19 (38.0)	8 (16.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.26	0.92	มากที่สุด
1.4.2 ความรู้เกี่ยวกับการตลาดและการขายสินค้าและบริการ	22 (44.0)	19 (38.0)	7 (14.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.24	0.79	มากที่สุด
1.4.3 ความรู้เรื่องการผลิตและบริการ	22 (44.0)	17 (34.0)	9 (18.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.22	0.84	มากที่สุด
1.4.4 ความรู้เรื่องบัญชีและการเงิน	17 (34.0)	17 (34.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	4.18	0.87	มาก
1.4.5 ความรู้เรื่องการจัดซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิต	15 (30.0)	21 (42.0)	12 (24.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	3.98	0.84	มาก
1.4.6 ความรู้เรื่องการจัดการบุคลากร	12 (24.0)	24 (48.0)	13 (26.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	3.94	0.76	มาก
1.4.7 ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์กรของสถานประกอบการ (SWOT TOWS)	15 (30.0)	20 (40.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	3.96	0.88	มาก
1.4.8 ความรู้เรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขการประกอบธุรกิจ	19 (38.0)	19 (38.0)	11 (22.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.12	0.82	มาก

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความเป็นประโยชน์ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1.4.9 ความรู้เกี่ยวกับ การจัดทำแผนพัฒนาองค์กร	12 (24.0)	22 (44.0)	14 (28.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	3.88	0.82	มาก
1.4.10 ความรู้เรื่อง การผลิตและบริการ	12 (24.0)	23 (46.0)	13 (26.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	3.90	0.81	มาก
1.4.11 ความรู้เรื่อง การเขียนแผนพัฒนาและ ปรับปรุงธุรกิจ	13 (26.0)	25 (50.0)	9 (18.0)	2 (4.0)	1 (2.0)	3.94	0.89	มาก
2. ด้านวิธีการพัฒนา								
2.1 เรียนรู้ด้วยตนเอง								
2.1.1 เรียนรู้ด้วย ตนเอง	16 (32.0)	22 (44.0)	12 (24.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.75	มาก
2.1.2 เรียนรู้จากการ ปฏิบัติการจริง	15 (30.0)	24 (48.0)	10 (20.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.06	0.76	มาก
2.2 เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ								
2.2.1 เรียนรู้จาก กระบวนการกลุ่ม	17 (34.0)	20 (40.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.06	0.81	มาก
2.2.2 เรียนรู้จาก ผู้ทรงคุณวุฒิ	18 (36.0)	19 (38.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.08	0.82	มาก
2.2.3 เรียนรู้โดยมี พี่เลี้ยง (โค้ช)	19 (38.0)	18 (36.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.10	0.83	มาก
2.2.4 เรียนรู้จาก คนต้นแบบ	20 (40.0)	16 (32.0)	13 (26.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.10	0.86	มาก
2.2.5 เรียนรู้โดย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้	14 (28.0)	20 (40.0)	16 (32.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.96	0.78	มาก
2.2.6 เรียนรู้ผ่านสื่อ ต่างๆ	16 (32.0)	17 (34.0)	15 (30.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	3.94	0.89	มาก
2.2.7 เรียนรู้โดยการ เข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตร ต่างๆ	19 (38.0)	20 (40.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.16	0.76	มาก
2.2.8 เรียนรู้โดยการ เข้าร่วมสัมมนาต่างๆ	15 (30.0)	20 (40.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	3.98	0.82	มาก

n =50

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความเป็นประโยชน์ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
3. ด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา								
3.1 สื่อบุคคล								
3.1.1 คนต้นแบบ	21 (42.0)	14 (28.0)	13 (26.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.08	0.92	มาก
3.1.2 วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ	18 (36.0)	20 (40.0)	11 (22.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.08	0.92	มาก
3.1.3 ผู้รู้ ปรชาชน ชาวบ้าน	18 (36.0)	17 (34.0)	13 (26.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	4.10	0.81	มาก
3.1.4 พี่เลี้ยง	18 (36.0)	21 (42.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.00	0.94	มาก
3.2 สื่อกลุ่ม								
3.2.1 การสัมมนา								
1) การสัมมนา ครั้งที่ 1 (วันที่ 9-10 มี.ค.61)	19 (38.0)	21 (42.0)	9 (18.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.16	0.79	มาก
2) การสัมมนา ครั้งที่ 2 (วันที่ 30-31 พ.ค. 61)	20 (40.0)	17 (34.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.14	0.80	มาก
3) การสัมมนา ครั้งที่ 3 (เดือน มิ.ย. 61)	21 (42.0)	16 (32.0)	11 (22.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.12	0.89	มาก
3.2.2 การศึกษา งาน	18 (36.0)	18 (36.0)	14 (28.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.80	มาก
3.3 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ								
3.3.1 ไลน์	19 (38.0)	20 (40.0)	10 (20.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.12	0.87	มาก
3.3.2 เพชบุ๊ก	19 (38.0)	17 (34.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	4.04	0.94	มาก

จากตารางที่ 4.9 ระดับความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาความสามารถ
การจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1) **ด้านเนื้อหา** ระดับความเป็นประโยชน์ของด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาใน
ประเด็นย่อย มีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์
สถานการณ์ของสถานประกอบการ (\bar{X} =4.26) ด้านการพัฒนาการผลิต (\bar{X} =4.24) ด้านการพัฒนา
สินค้าและบริการ (\bar{X} =4.24) ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาดและการขายสินค้าและบริการ (\bar{X} =4.24)
และด้านความรู้เรื่องการผลิตและบริการ (\bar{X} =4.22) ระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่
ด้านความรู้เรื่องบัญชีและการเงิน (\bar{X} =4.18) ด้านโมเดลธุรกิจ (Canvas) (\bar{X} =4.16) ด้านความรู้เรื่อง
การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขการประกอบธุรกิจ (\bar{X} =4.12) ด้านความรู้เรื่องการจัดซื้อและ

จัดหาปัจจัยการผลิต ($\bar{X}=3.98$) ด้านความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ห้องค์กรของสถานประกอบการ (SWOT TOWS) ($\bar{X}=3.96$) ด้านความรู้เรื่องการจัดการบุคลากร ($\bar{X}=3.94$) ด้านความรู้เรื่องการเขียนแผนพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจ ($\bar{X}=3.94$) ด้านความรู้เรื่องการผลิตและบริการ ($\bar{X}=3.90$) และด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาองค์กร ($\bar{X}=3.88$)

2) *ด้านวิธีการพัฒนา* ระดับความเป็นประโยชน์ด้านวิธีการพัฒนา เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.08$) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง ($\bar{X}=4.06$) ในด้านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้โดยการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ($\bar{X}=4.16$) การเรียนรู้โดยมีพี่เลี้ยง (โค้ช) ($\bar{X}=4.10$) การเรียนรู้จากคนต้นแบบ ($\bar{X}=4.10$) การเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X}=4.08$) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X}=4.06$) การเรียนรู้โดยการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ ($\bar{X}=3.98$) การเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=3.96$) และการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ($\bar{X}=3.94$)

3) *ด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา* ระดับความเป็นประโยชน์ของด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา มีดังนี้

(1) *สื่อบุคคล* เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน ($\bar{X}=4.10$) ด้านวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X}=4.08$) ด้านคนต้นแบบ ($\bar{X}=4.08$) และด้านพี่เลี้ยง ($\bar{X}=4.00$)

(2) *ด้านสื่อกลุ่ม* เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ การสัมมนาครั้งที่ 1 (วันที่ 9-10 มี.ค.61) ($\bar{X}=4.16$) การสัมมนาครั้งที่ 2 (วันที่ 30-31 พ.ค.61) ($\bar{X}=4.14$) การสัมมนาครั้งที่ 3 (เดือน มิ.ย. 61) ($\bar{X}=4.12$) และการศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.08$)

(3) *ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ* เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสารทางไลน์ ($\bar{X}=4.12$) และการสื่อสารทางเฟซบุ๊ก ($\bar{X}=4.04$)

3.1.3 ความพึงพอใจของการพัฒนาความสามารถการจัดทำทำแผนธุรกิจของ เกษตรกรรุ่นใหม่

ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจของการพัฒนาความสามารถการจัดทำแผนธุรกิจ

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	5	4	3	2	1			
n =50								
1. ด้านเนื้อหา								
1.1 การพัฒนาการผลิต	22 (44.0)	18 (36.0)	9 (18.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.22	0.81	มากที่สุด
1.2 การพัฒนาสินค้าและ บริการ	24 (48.0)	16 (32.0)	9 (8.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.26	0.82	มากที่สุด
1.3 โมเดลธุรกิจ (Canvas)	24 (48.0)	16 (32.0)	8 (8.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.26	0.82	มากที่สุด
1.4 การจัดทำแผนธุรกิจ								
1.4.1 ความรู้เกี่ยวกับ การวิเคราะห์สถานการณ์ของ สถานประกอบการ	28 (56.0)	14 (28.0)	8 (16.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.40	0.75	มากที่สุด
1.4.2 ความรู้เกี่ยวกับ การตลาดและการขายสินค้า และบริการ	23 (46.0)	17 (34.0)	10 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.26	0.77	มากที่สุด
1.4.3 ความรู้เรื่องการ ผลิตและบริการ	24 (48.0)	15 (30.0)	10 (20.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.22	0.91	มากที่สุด
1.4.4 ความรู้เรื่อง บัญชีและการเงิน	16 (32.0)	19 (38.0)	13 (26.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	3.96	0.92	มาก
1.4.5 ความรู้เรื่องการ จัดซื้อและจัดหาปัจจัยการ ผลิต	17 (34.0)	18 (36.0)	15 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04	0.80	มาก
1.4.6 ความรู้เรื่องการ จัดการบุคลากร	13 (26.0)	23 (46.0)	13 (26.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	3.96	0.78	มาก
1.4.7 ความรู้เกี่ยวกับ การวิเคราะห์องค์กรของ สถานประกอบการ (SWOT TOWS)	16 (32.0)	18 (36.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	3.94	0.93	มาก
1.4.8 ความรู้เรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาและแนว ทางแก้ไขการประกอบธุรกิจ	20 (40.0)	17 (34.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.12	0.84	มาก
1.4.9 ความรู้ เกี่ยวกับการจัดทำ แผนพัฒนาองค์กร	15 (30.0)	22 (44.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04	0.75	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1.4.10 ความรู้เรื่องการผลิตและบริการ	19 (38.0)	18 (36.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.10	0.83	มาก
1.4.11 ความรู้เรื่องการเขียนแผนพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจ	21 (42.0)	17 (34.0)	11 (22.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.16	0.84	มาก
2. ด้านวิธีการพัฒนา								
2.1 เรียนรู้ด้วยตนเอง								
2.1.1 เรียนรู้ด้วยตนเอง	18 (36.0)	21 (42.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.14	0.75	มาก
2.1.2 เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง	16 (32.0)	23 (46.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.10	0.73	มาก
2.2 เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ								
2.2.1 เรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม	21 (42.0)	16 (32.0)	12 (24.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.10	0.73	มาก
2.2.2 เรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ	20 (40.0)	19 (38.0)	9 (18.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.14	0.85	มาก
2.2.3 เรียนรู้โดยมีพี่เลี้ยง (โค้ช)	19 (38.0)	16 (32.0)	15 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.82	มาก
2.2.4 เรียนรู้จากคนต้นแบบ	19 (38.0)	18 (36.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.12	0.79	มาก
2.2.5 เรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้	18 (36.0)	19 (38.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.10	0.78	มาก
2.2.6 เรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ	17 (34.0)	20 (40.0)	11 (22.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.04	0.85	มาก
2.2.7 เรียนรู้โดยการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ	18 (36.0)	20 (40.0)	12 (24.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.12	0.77	มาก
2.2.8 เรียนรู้โดยการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ	16 (32.0)	20 (40.0)	14 (28.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04	0.78	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
3. ด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา								
3.1 สื่อบุคคล								
3.1.1 คนต้นแบบ	19 (38.0)	21 (42.0)	9 (18.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.16	0.79	มาก
3.1.2 วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ	17 (34.0)	18 (36.0)	14 (28.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.02	0.84	มาก
3.1.3 ผู้รู้ ประชาชน ชาวบ้าน	17 (34.0)	20 (40.0)	13 (26.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.77	มาก
3.1.4 พี่เลี้ยง	22 (44.0)	18 (36.0)	8 (16.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.20	0.85	มาก
3.2 สื่อกลุ่ม								
3.2.1 การสัมมนา								
1) การสัมมนาครั้งที่ 1 (วันที่ 9-10 มี.ค.61)	20 (40.0)	18 (36.0)	11 (22.0)	1 (2.0)	0 (0.0)	4.14	0.83	มาก
2) การสัมมนาครั้งที่ 2 (วันที่ 30-31 พ.ค.61)	27 (54.0)	12 (24.0)	11 (22.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.32	0.81	มากที่สุด
3) การสัมมนาครั้งที่ 3 (เดือน มิ.ย. 61)	23 (46.0)	15 (30.0)	12 (24.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.22	0.81	มากที่สุด
3.2.2 การศึกษาดูงาน	20 (40.0)	14 (28.0)	14 (28.0)	2 (4.0)	0 (0.0)	4.00	1.03	มาก
3.3 สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ								
3.3.1 ไลน์	19 (38.0)	14 (28.0)	15 (30.0)	1 (2.0)	1 (2.0)	3.98	0.97	มาก
3.3.2 เฟซบุ๊ก	21 (42.0)	13 (26.0)	13 (26.0)	2 (4.0)	1 (2.0)	4.02	1.02	มาก

จากตารางที่ 4.10 ระดับความพึงพอใจของการพัฒนาความสามารถการจัดทำแผนธุรกิจของเกษตรกรรุ่นใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านเนื้อหา ระดับความพึงพอใจของด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย มีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานประกอบการ ($\bar{X}=4.40$) ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ ($\bar{X}=4.26$) ด้านโมเดลธุรกิจ (Canvas) ($\bar{X}=4.26$) ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาดและการขายสินค้าและบริการ ($\bar{X}=4.26$) ด้านการพัฒนาการผลิต ($\bar{X}=4.22$) และด้านความรู้เรื่องการผลิตและบริการ ($\bar{X}=4.22$) ระดับความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ ด้านความรู้เรื่องการเขียนแผนพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจ ($\bar{X}=4.16$) ด้านความรู้เรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขการประกอบธุรกิจ ($\bar{X}=4.12$)

ด้านความรู้เรื่องการผลิตและบริการ ($\bar{X}=4.10$) ด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาองค์กร ($\bar{X}=4.04$) ด้านความรู้เรื่องการจัดซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิต ($\bar{X}=4.04$) ด้านความรู้เรื่องบัญชีและการเงิน ($\bar{X}=3.96$) ด้านความรู้เรื่องการจัดการบุคลากร ($\bar{X}=3.96$) และด้านความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ห้วงค์กรของสถานประกอบการ (SWOT TOWS) ($\bar{X}=3.94$)

2) **ด้านวิธีการพัฒนา** ระดับความพึงพอใจด้านวิธีการพัฒนา เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย ในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.14$) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง ($\bar{X}=4.10$) ในด้านการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีระดับความเป็นประโยชน์ในระดับมาก ได้แก่ การเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X}=4.14$) การเรียนรู้จากคนต้นแบบ ($\bar{X}=4.12$) การเรียนรู้โดยการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ($\bar{X}=4.12$) การเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.10$) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม ($\bar{X}=4.10$) การเรียนรู้โดยมีพี่เลี้ยง (โค้ช) ($\bar{X}=4.08$) การเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ($\bar{X}=4.04$) และการเรียนรู้โดยการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ ($\bar{X}=4.04$)

3) **ด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา** ระดับความพึงพอใจของด้านสื่อที่ใช้ในการพัฒนา มีดังนี้

(1) **สื่อบุคคล** เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ ด้านพี่เลี้ยง ($\bar{X}=4.20$) ด้านคนต้นแบบ ($\bar{X}=4.16$) ด้านผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน ($\bar{X}=4.08$) และด้านวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X}=4.02$)

(2) **ด้านสื่อกลุ่ม** เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ การสัมมนาครั้งที่ 2 (วันที่ 30-31 พ.ค.61) ($\bar{X}=4.32$) การสัมมนาครั้งที่ 3 (เดือน มิ.ย. 61) ($\bar{X}=4.22$) ระดับความพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ การสัมมนาครั้งที่ 1 (วันที่ 9-10 มี.ค.61) ($\bar{X}=4.14$) และการศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.00$)

(3) **ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ** เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีระดับพึงพอใจในระดับมาก ได้แก่ การสื่อสารทางเฟซบุ๊ก ($\bar{X}=4.02$) และการสื่อสารทางไลน์ ($\bar{X}=3.98$)

3.2 แบบสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยเกี่ยวกับประเมินการพัฒนาความสามารถฯ ด้วยแบบสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับด้านเนื้อหา วิธีการ และสื่อที่ใช้ มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.2.1 ด้านเนื้อหา พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาเกี่ยวกับแผนธุรกิจ เนื่องจากมีเนื้อหาที่มีรายละเอียดให้กรอกมาก ค่อนข้างยากต่อการเข้าใจ และเอกสารไม่เอื้อต่อการกรอกเนื่องจากคนที่ไม่มีคอมพิวเตอร์ไม่สามารถส่งแผนธุรกิจได้

3.2.2 ด้านวิธีการ พบว่า โครงการฯ ขาดความต่อเนื่อง และระยะเวลาในการดำเนินการน้อยเกินไป ระยะเวลาในการเดินทางเข้ารับการอบรมไกล

3.2.3 ด้านสื่อที่ใช้ พบว่า วิทยากรในการฝึกอบรมมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดวิธีการในการจัดทำแผนธุรกิจตั้งแต่การวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน และการจัดทำแผนธุรกิจ แต่ระยะเวลาในการอบรมสั้นเกินไป ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไม่สามารถเขียนแผนธุรกิจได้อย่างละเอียด ส่วนการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศพบว่าน่าจะเป็นสื่อเสริมในการพัฒนาความสามารถฯ มากกว่าที่จะใช้เป็นสื่อหลัก เนื่องจากการจัดทำแผนธุรกิจเป็นเรื่องที่ต้องมีการพัฒนาทั้งความรู้ (knowledge) และทักษะ (skill) จึงจำเป็นต้องใช้สื่อบุคคลและสื่อกลุ่มเป็นหลัก

ภาพที่ 4.12 การประเมินด้วยแบบสนทนากลุ่ม

3.3 การสัมมนา

3.3.1 ด้านเนื้อหา พบว่า การพัฒนาฯ มีเนื้อหาที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยมีการจัดประกายความคิดการทำธุรกิจทั้งด้านการพัฒนาการผลิตและการพัฒนาสินค้าและบริการ รวมถึงมีกระบวนการในการอธิบายเนื้อหาการจัดทำแผนธุรกิจที่ชัดเจน ที่ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของสถานประกอบการ การวิเคราะห์องค์ประกอบในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ ได้แก่ การตลาดและการขายสินค้าและบริการ การผลิตและบริการ การบัญชีและการเงิน การจัดซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิต การจัดการบุคลากร การวิเคราะห์องค์ประกอบของสถานประกอบการ การจัดทำแผนพัฒนาองค์กร การผลิตและบริการ การเขียนแผนพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจ รวมถึงการวิเคราะห์โมเดลธุรกิจ เพื่อให้เห็นภาพและเป้าหมายในการทำธุรกิจเกษตรของตนเอง

3.3.2 ด้านวิธีการ

พบว่า ในแต่ละวิธีการมีข้อดี-ข้อเสีย ดังนี้

- 1) การเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม เป็นวิธีการที่ผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในกลุ่มเกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจ แต่มีข้อเสียคือไม่สามารถมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ ได้เนื่องจากระยะเวลาจำกัด
- 2) การเรียนรู้จากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นวิธีการที่ทำให้ดึงดูดสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าร่วม เนื่องจากต้องการได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้น
- 3) การเรียนรู้โดยมีพี่เลี้ยง (โค้ช) และคนต้นแบบ เป็นวิธีการที่ช่วยจุดประกายความคิดในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้เห็นพี่เลี้ยงที่ประสบความสำเร็จจริง
- 4) การเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการเรียนรู้จริง
- 5) การเรียนรู้โดยการเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตร และการเข้าร่วมสัมมนาต่างๆ เป็นวิธีการที่ได้รับความรู้โดยใช้ระยะเวลาอันสั้น และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมและการสัมมนาได้.

3.3.3 ด้านสื่อที่ใช้ พบว่า ในแต่ละวิธีการมีข้อดี-ข้อเสีย ดังนี้

- 1) สื่อบุคคล เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนต้นแบบ วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน และพี่เลี้ยง ได้อย่างใกล้ชิด แต่อาจต้องเสียเวลามากในการเรียนรู้เพื่อให้ได้องค์ความรู้ครบถ้วน
- 2) สื่อกลุ่ม เป็นวิธีการที่ทำให้สมาชิกทุกรายสามารถเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ได้ ทำให้ลดระยะเวลาในการเรียนรู้ แต่มีข้อเสียคือการจัดตารางเวลานัดหมายในการเรียนรู้
- 3) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นสื่อที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในการตอบข้อสงสัยได้อย่างรวดเร็ว แต่มีข้อเสียคือไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ในประเด็นเนื้อหาที่ยากต่อการเข้าใจ เช่น การคำนวณการวิเคราะห์แผนการลงทุน เป็นต้น

ภาพที่ 4.13 การประเมินด้วยการสัมมนา

